

:: Editorial

:: O pojme architektúra

Príspevok doktoranda Jozefa Spáčila, ale aj sisyfovské úsilie doc. Bencovej spísať výkladový slovník pojmov v architektúre ma inšpiroval vrátiť sa k definícii architektúry a krátkej diskusii o nej. Občas si dovoľím opýtať sa študentov, väčšinou tých starších, či vedia stručne definovať pojem architektúra. Odpoveďou je alebo dvíhanie očí ku stropu posluchárne, akože na takú samozrejmú sa ani nepatrí sa opýtať, alebo rozpačité úsmevy, ako keď niekoho „nachytáme na hruškách“. Som presvedčený, že väčšina aspoň priblížnu odpoveď vie, alebo ju aspoň tuší. Aspoň takú stručnú, ako sa uvádza vo Websterovom výkladovom slovníku (Webster's II New Riverside University Dictionary. - Boston : The Riverside Publishing Co. 1984.), ktorý lakonicky definuje architektúru ako „*Umenie a veda ako navrhovať a stavať budovy*“. V odborovej encyklopédii Architektúra od Bohuslava Syrového nájdeme obširnejšiu, dobou poznačenú definíciu. „*Architektúra, v užšom smyslu stavebné umenie, ktoré vytvára diela, jejichž hmotou, opracovaním, tvarem, priestorom, farbou a svetlom má byť dosaženo nejen požadovaného účelu (má li je dielo vôbec), nýbrž i umelckého obrazu ideové náplň spoločenského sveta; od svojho počátku se a. vyvíjí též jako ekonomicko-politický a kulturní prostředek k udržení, posílení a rozvíjení vládnoucího společenského řádu a významu vedoucí třídy v něm.*“ (Syrový, B.: Architektura – oborová encyklopedie. - Praha : SNTL, 1972.).

Podľa klasickej encyklopedickej definície - architektúra je stavebným umením. Pôvod je v gréčtine - vzniklo zložením dvoch slov *arché*, čo znamená začiatok, počiatok, princíp, príčina, tiež vláda, velenie a *techné* - zručnosť, remeslo, umenie, náuka. Z neho odvodené slovo *tektainomai* - zhotovovať, stavať, budovať, vymýšľať (podrobnejšie Zervan v Bencovej výkladovom slovníku architektúry, pojem: Architektúra).

Definovať architektúru ako stavebné umenie umožňuje pomerne široký výklad pojmu, čo na jednej strane je istou výhodou, na strane druhej možno ho i účelovo zneužiť. O architektúre čoraz častejšie hovoria počítačoví experti, prírodovedci, historici i politici. Stretnúť sa so slovným spojením *architektúra počítačov* alebo *architektúra novej Európy* nie je už ničím neobvyklým.

Ak budete hľadať vysvetlenie pojmu architektúra na internete, väčšina definícií je spojená s inou disciplínou alebo vedným odborom ako so stavebníctvom.

Zdá sa, že pôvodnú definíciu architektúry by bolo vhodné rozšíriť. Počítače, sociálne systémy i moderné budovy a komplexy stavieb sa vyznačujú narastajúcou zložitou. Postaviť dom už nie je len ohraničiť priestor a zvíťaziť nad gravitáciou, ale množstvo, často protichodných prvkov a požiadaviek poskladať do zmysluplného fungujúceho celku.

Na základe uvedených skutočností som sa pokúsil sformulovať nasledovnú definíciu: „**Architektúru možno definovať ako umenie skladať rôznorodé prvky a zosúladiť rôznorodé, často protichodné požiadavky do harmonického priestorového celku.**“ Ak vynecháme priestorový celok, definíciu môžeme rozšíriť na množstvo disciplín od spomínanej elektrotechniky, genetického inžinierstva, chémie, až po spoločenské a politické vedy, veď čo je zložitejšie ako poskladať ľudské spoločenstvo do harmonického fungujúceho celku. Architektmi, a to nielen v prenesenom zmysle slova budú potom nielen konštruktéri počítačov alebo génoví inžinieri, ale aj vrcholoví manažéri a politici. Ak by každý bol „architektom“ vo svojom odbore, mohli by sme definíciu prijať ako univerzálne platnú. Vitruviová predstava architekta ako „druhého Boha“ so široko rozvetvenými znalosťami z mnohých odborov je veľmi lákavá (v knihe IX *O architektúre* Vitruvius architekta opisuje ako „*architectus secundus deus*“). Mnohé disciplíny si „požičiavajú“ architektúru nie s cieľom jej skutočného obohatenia, ale skôr ako reklamnú nálepku, ktorá vzbudí väčší záujem a prinesie väčší komerčný úspech. To by možno bola menšia škoda, horšie je, keď podľahnú ilúzii, že zvládnu každú „architektúru“. Môžu obalamutiť klienta, stavebné úrady, kritikov architektúry, ale neobalamutia čas. Tu už slová nie sú potrebné, stačí sa okolo seba pozorne sa dívať.

Váš

Julián Keppl